

ще одна причина, що перешкоджає якісному законодавчому регулюванню цього питання. Йдеться про захист публічного інтересу у збереженні таких об'єктів. Адже особа, яка відмовляється від права власності на об'єкти культурної спадщини, зобов'язана враховувати індивідуальні особливості таких об'єктів, правовий режим щодо них, характер значущості для суспільства.

Pro domo sua зазначимо, що складна процедура породжує практичну неможливість її виконання, тому відмова від права власності на об'єкти культурної спадщини як самостійний спосіб припинення права власності, донині законодавчо не регламентований в Україні, через що ефективна реалізація його на практиці ставиться під сумнів.

Із нашого погляду, відсутність самостійних й комплексних наукових доробків та праворегулятивної практики, несправедливо низького інтересу до досліджуваної підстави припинення права власності на об'єкти культурної спадщини шляхом добровільної відмови, репрезентує неозначеність цього правового явища, що і вимагає необхідності його подальшого вивчення та обговорення.

## **ДО ДИСКУСІЇ НАВКОЛО КОНЦЕПЦІЇ «ТРІАДИ ПРАВОМОЖНОСТЕЙ» ВЛАСНИКА**

Некіт К.Г., кандидат юридичних наук, доцент,  
докторант кафедри цивільного права  
Національного університету «Одеська юридична академія»  
(Україна)

Сьогодні дедалі більш дискусійною стає концепція так званої «тріади» правоможностей власника, що покладається в основу визначення змісту права власності як в українській доктрині, так і у доктринах багатьох інших країн континентального права. Усталеним є підхід, відповідно до якого ця концепція походить ще з римського права, де повноваження власника розкривалися у поняттях *usus*, *fructus*, та *abusus* [1, с. 46]. Однак дедалі частіше висловлюються міркування про необхідність неоднозначного сприйняття такого підходу. Так, на думку К.І. Скловського, «римське право не передало середньовіччю ані поняття власності як набору правоможностей, ані тим більше ідеї тріади. Зв'язок римського права з тріадою можна встановити лише з позицій розвитку абстрактних аналітичних конструкцій для обробки історичного матеріалу. У цьому сенсі обробка римського права не могла обійтися без градацій, класифікацій, дефініцій та поділів. При цьому абсолютизувалися вислови класичних юристів по окремим казусам, їм надавалося загальне значення, а протиріччя, що при цьому виникали, усувалися за допомогою казуїстики та схоластики. Саме так і виникли володіння, користування та розпорядження (тріада) як зміст права власності» [1, с. 47].

Як зазначають дослідники, поняття та зміст права власності не вичерпуються «тріадою» правоможностей володіння, користування та розпорядження. Про це зазначав у своїх роботах О.В. Венедіктов, який вважав, що сумою трьох правоможностей не виражається ані сутність, ані зміст права власності [2, с. 13-15]. Так само і М.М. Сперанський включаючи у легальне визначення права власності усі три правоможності власника, тим не менш, бачив сутність власності у самому способі набуття права власності, а не у правоможностях власника з володіння, користування та розпорядження [3, с. 10-11]. Аналогічну думку висловлював і О.В. Дзера, який зазначав з цього приводу, що «повноваження носія права власності є вторинними (похідними) порівняно з реально існуючою формою привласнення благ, що є первинним» [4, с. 93].

Разом із тим, серед дослідників зустрічається і багато прихильників концепції «тріади». Наприклад, В.П. Маслов вказував, що зміст права власності як суб'єктивного права розкривається лише шляхом аналізу правоможностей власника за допомогою яких досягається задоволення його інтересів [5, с. 260-261]. Таку ж позицію підтримував Ю.К. Толстой, який зазначав, що володіння, користування і розпорядження як більш конкретні економічні категорії мають безспірну перевагу порівняно з більш абстрактною категорією привласнення [6, с. 17]. Багато українських дослідників також поділяють цю точку зору. Наприклад, С.І. Пересунько вважає, що немає потреби у законодавчому розширенні «тріади», адже цими правоможностями охоплюються практично всі можливі їх різновиди (управління, отримання доходів, ведення господарської діяльності тощо) [7, с. 8-9].

Отже, погляди на сутність та значення «тріади» для розкриття поняття та змісту права власності різняться.

Незважаючи на значимість «тріади» для розкриття змісту права власності та її історичну зумовленість, вважаємо, що зміст права власності і тим більше його сутність не вичерпуються лише нею. Як слушно зазначає А.О. Рябов, представляти право власності лише як сукупність обмеженого переліку речових правоможностей неможливо, оскільки нічого не вказує і не могло вказувати на те, що проста арифметична сума цих правоможностей з необхідністю припускає принципово абсолютний, об'єктивно повний, необмежений, виключний та безстроковий характер цього права. Для повноти абсолютного та виключного розуміння права власності, на думку дослідника, підкреслюється інший, надзвичайно важливий відносно ролі «тріади» момент: вказані правоможності не є по суті особливими правоможностями, а лише проявом одного й того самого права власності. Абсолютна характеристика права власності тим самим не походить із сукупності цих правоможностей. Навпаки, ці правоможності поряд із іншими входять у первинно єдине та ціле право. Зміст, який спочатку вкладався в поняття права власності, продовжує вчений, не в змозі задовольнити його реальному наповненню. У якості однієї з істотних характеристик права власності він називає невизначеність змісту, про який відомо лише те, що він має абсолютний характер. Тому цілком виправданими є твердження, які прямо у якості ознаки та розуміння права власності називають неможливість його вираження у якому-небудь визначеному (розкладеному на елементи) стані [8, с. 130-131].

За загальним правилом, якщо усі правоможності, які входять до змісту права власності, зосереджуються в руках одного суб'єкта, очевидно можна стверджувати про наявність в нього права власності. У таких випадках право власності у західній доктрині називають «чистим та простим» [9, с. 139] або «звичайним» [10, с. 199] правом власності. Однак є численна кількість випадків, коли право власності відступає від такої класичної моделі. Може трапитись, що правоможності, які входять до змісту права власності фактично розділяються між кількома суб'єктами, або ознаки, властиві праву власності менш виражені. Однак такий особливий стан, характерний для права, не має неминучим наслідком заперечення існування права власності. Як зазначав О.В. Венедіктов, як би не були обмежені окремі правоможності власника (у тому числі, право користування та розпорядження), хоча б в нього залишалась лише «гола» власність (*nuda proprietas*), поняття та сутність права власності при цьому не змінюються [2, с. 273]. Право власності може перетерпіти різні трансформації, які не ставлять під сумнів його існування та не зачіпають його сутності. Такі трансформації, на думку С. Нормана, можуть бути двох видів (залежно від обсягу змін): право власності може бути «розщеплено» або сформувані особливий вид права власності [11, с. 236-237].

Дослідники зазначають, що право власності може відрізнятися певною кількістю варіацій, однак при цьому це не пов'язано з «розщепленням» права власності. У французькій доктрині зустрічається протиставлення «досконалого» права власності та «недосконалого». Вважається, що право власності є повним та досконалим, коли воно є безстроковим, а річ не обтяжена речовими правами інших осіб. Недосконалим право власності є тоді, коли воно обтяжено, наприклад, узуфруктом. У такому випадку право власності називається «голим» правом власності (*nuda proprietas*) [11, с. 237].

Отже, в сучасних умовах видається за доцільне відмовитись від сприйняття змісту права власності крізь призму «тріади» правоможностей власника. Право власності не може вичерпуватись чітким переліком повноважень. Правоможності володіння, користування та розпорядження об'єктами власності можуть сприйматися як базові, однак, відсутність або обмеженість певної з них при реалізації права ще не дає безспірних підстав стверджувати, що в такому випадку відсутнє право власності.

### Література:

1. Скловский К.И. Собственность в гражданском праве: Учеб.-практ. пособие. Москва: Дело, 2000. 512 с.
2. Венедиктов А.В. Государственная социалистическая собственность. М.-Л.: Изд-во Акад. наук СССР, 1948. 840 с.
3. Объяснительная записка содержания и расположения Свода законов гражданских // В кн. Архив исторических и практических сведений, относящихся до России, изд. Николаем Калачовым. СПб. : Тип. II Отд-ния собств. Е. И. В. канцелярии, 1858-1861. Книга 2 (С приложением). 1859. URL: <http://elibrary.ru/nodes/4852-1859-kniga-2-s-prilozheniem-1859#mode/inspect/page/7/zoom/4>

4. Дзера О.В Деякі питання формування інституту права власності в період ринкових реформ в Україні // Економіко-правові проблеми трансформації відносин власності в Україні. Київ: Манускрипт, 1997. С. 91-98.

5. Советское гражданское право / Под общ. ред. В.Ф. Маслова, А.А. Пушкина. Киев: Высшая школа, 1983. 462 с.

6. Толстой Ю.К. К учению о праве собственности // Правоведение. 1992. № 1. С. 15-24.

7. Пересунько С.І. Право державної власності в Україні (історія, сучасність, перспективи). Кіровоград: Єлісавет, 1988. 273 с.

8. Рябов А.А. Проблемы общего понятия права собственности: дис... канд. юрид. наук: 12.00.03. – Москва: Московская государственная юридическая академия, 1998. 191 с.

9. Carbonnier J. Droit civil. T. 3. Les biens. Paris: PUF, 1995. 398 p.

10. Josserand L. Cours de droit civil positif francais. Paris: Recueil Sirey, 1938. 1215 p.

11. Норман С. Понятие модальности права собственности // Правоведение. 2009. № 3(284). С. 230-255.

## **ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ САМОИЗОЛЯЦИИ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ**

Самусенко Л.А., кандидат юридических наук, доцент,  
доцент кафедры экологического и аграрного права  
Белорусского государственного университета  
(Республика Беларусь)

В Республике Беларусь с учетом рекомендаций ВОЗ и мирового опыта в борьбе с коронавирусной инфекцией принимаются нормативные правовые акты и разрабатываются рекомендации по профилактике COVID-19. Эти документы базируются на следующих основных принципах: социальном дистанцировании, минимизации контактов, использовании средств защиты органов дыхания, соблюдении правил личной гигиены.

Такой принцип, как минимизация контактов, получил закрепление в постановлении Министерства здравоохранения Республики Беларусь от 18 июля 2012 г. № 108 «Об ограничительных мероприятиях» (далее - постановление Министерства здравоохранения № 108) посредством введения нового ограничительного мероприятия – самоизоляции. Указанное мероприятие рассматривается как ведущий сдерживающий фактор в распространении COVID-19, позволяющий минимизировать риск распространения инфекции среди граждан.

Самоизоляция в вышеназванном нормативном правовом акте, а также в постановлении Совета Министров Республики Беларусь от 8 апреля 2020 г. № 208 «О введении ограничительного мероприятия» (далее – постановление Совета